

DORU MUNTEANU

MIERCUREA REGALĂ

TRILOGIA:
ZILELE FIINȚEI

EDIȚIA A II-A
REVIZUITĂ ȘI ADĂUGITĂ

1

— **S**crie!
Palma lui se năpusti cu violență peste hârtia din fața mea, întinzându-se o clipă pe foaia albă, ca apoi să dispară brusc. Rămăseseră ca niște amprente vagi și informe urmele ușor înnegrite ale degetelor care frământaseră în buzunarul hainei pistolul bine gresat.

— Scrie! N-auzi?

Îmi afundasem privirea în hârtia groasă care absorbise imediat și totuși perceptibil forma mâinii sale nervoase și foarte ciudat, gândul mă dusese în copilărie când în zilele de arșiță ne înmuiam în apă mâinile lipindu-le de cimentul încins și urmele lor dispăreau evaporate subit. Am ridicat ochii spre el cu o uimire

copilăroasă, detașat de ceea ce se întâmpla în jurul meu. Mă privea consternat, surprins, o fracțiune de secundă l-am simțit ezitând, descumpănit, poate i-ar fi venit să râdă sau să spună: „ei, drăcie, te-i fi țicnit sau ce ai?” Dacă ar fi procedat așa, dacă și-ar fi deschiat haina de piele și și-ar fi dat șapca pe ceafă zâmbindu-mi, ca apoi să se așeze călare pe scaunul din fața biroului și să-și aprindă o țigară, aș fi fost vădit încurcat de omul din fața mea, care, indiferent de funcția pe care o avea, de misiunea pe care trebuia să o îndeplinească, era un om care se comporta normal. Broboane mici de sudoare i se adunară pe frunte, ochiul i se micșoră chircindu-se dureros și buza superioară îi tremură spasmodic, de parcă o viermuială îi cuprinsese toată partea stângă a feței. Își repezi palma cu degetele lungi și osoase peste față încercând să-și oprească convulsiile obrazului. Chipul i se schimonosi, în crisparea de moment, doar ochii nu încetară să mă fixeze intens. Fulgerător, aceeași mână mă apucă de cravată și mă ridică din scaun cu o forță nebănuită, apropiindu-mă de obrazul lui acum descongestionat. Îl priveam prin ceață, niciodată nu am putut privi un chip prea de-aproape, îi vedeam doar gura cu buze subțiri și livide, îi simțeam respirația acidă și pătrunzătoare. Un șuierat îi ieși din gât, strangulat între dinții lui galbeni și cabalini. Sâsâi prelung, în-ciudat, încercând să articuleze același cuvânt, pe care îl pronunța mereu ca pe o sentință.

— Scrie!

Mă împinse cu brutalitate la loc în scaun, ca și când s-ar fi lepădat de ceva scârbos. Instinctiv m-am agățat cu disperare de marginea biroului ca să nu mă prăbușesc. Cana cu apă se clătina gata să se răstoarne. Asta, cu siguranță, l-ar fi înfuriat și mai rău. Nu aveam putere să mă apăr, nu eram în stare să reacționez în vreun fel la tot ce se petrecea cu mine. Deși țineam ochi deschiși nu vedeam nimic, îmi simțeam doar mâinile puternic încleștate de masă, parcă priveam un film voalat, ceva nebulos, toate imaginile se unduiau lent, alungindu-se, ca într-o oglindă de apă tulburată. Sesizam doar că e liniște, o liniște nefirească, stranie care n-avea nimic amenințător, ceva ca un timp alb, suspendat, lipsit de durată. Vedeam din ce în ce mai clar, chipul din fața mea încetă să mai vălurească, se fixă ca în revelatorul unei soluții fotografice, încremeni. Îl deslușeam bine, ca și mai înainte, dar era schimbat. O paloare bolnăvicioasă îl acoperi. Sângele îi fugea din obraji, efectiv aveam senzația că omul se golește de viață, ca și cum dintr-o retortă lichidul s-ar fi scurs treptat. Cu mișcări încete își duse mâna la gât, slăbindu-și nodul cravatei. Abia acum îi observam cravata de prost gust peste cămașa cadrilată. Mărul lui Adam, proeminent și slab, strpungând pielea subțire și întinsă a gâtului i se mișca anevoie. Căscă gura ca un înecat și-și descheie cu o smucitură nasturii cămășii inspirând lacom aerul. Ochii

lui spălăciți semănau acum cu ai statuilor, nu aveau nimic omenesc, erau goi, doar niște bulbucături în orbite. Îi era rău, un rău imens, o criză cardiacă, mi-am zis, și pentru prima dată am simțit că am un ascendent asupra lui, că eu sunt cel lucid, cel puternic. Se lăsă moale în scaun, într-o mișcare imponderabilă, lentă, dar nu mă părăsise, întreaga lui făptură se încăpățâna să mă avertizeze, chiar în starea precară în care se afla, că mă urmărește, că nu-i scapă nimic din ceea ce fac. O clipă m-am gândit că o să moară. Așa ar fi trebuit să se întâmple, mi-am spus, trebuia să plătească într-un fel, dar gândul mă îngrozi. S-ar fi putut să fiu acuzat de crimă, eram numai noi doi în încăpere. Nu, e ilogic să se întâmple asta. Și așa nu am nicio vină pentru arestarea mea abuzivă. Trebuia să fac ceva, să nu-l las să moară. M-am ridicat de la birou cu o precauție infinită, am luat cana cu apă și i-am apropiat-o de buze. Nu era în stare să soarbă. L-am ajutat, ridicându-i capul. Cu greu a început să bea, puțin câte puțin, revenindu-și din leșin. Îi simțeam corpul trezindu-se la viață și mi se făcea teamă. Era inexplicabilă frica mea, doar îl ajutasem. Nu mă așteptam să fie recunoscător, dar, totuși, ceva mă atenționa să fiu prevăzător. M-am retras de-a-ndăratelea cu cana în mână privindu-l intens. Își ridică cu greu capul, clipe anevoie din pleoapele înroșite, parcă se deștepta dintr-un somn lung. O spaimă, aproape materială îi năpădi fața, mă fixă îngrozit, ochii i se măriră, încercând să-și

MIERCUREA REGALĂ

mărească nepermis de mult câmpul vizual, se pipăi și, într-o fracțiune de secundă, scoase pistolul din buzunar îndreptându-l spre mine. M-am oprit paralizat lângă birou. Se ridică brusc, parcă nu i se întâmplase nimic, parcă nu trecuse la un pas de moarte. Mă amenința din nou fixându-mă prin cătarea armei.

— Stai jos și scrie! Scrie!

M-am așezat din nou în fața foi de hârtie, dar acum nu-mi mai era frică. Îmi recăpătasem calmul, eram lucid, numai că nu știam ce vrea de la mine, despre ce să scriu.

Fusesem ridicat de acasă cu câteva ceasuri mai înainte. Soneria țărâise insistent și precipitat. Am deschis. Trei inși îmbrăcați ca și cel din fața mea, în haine de piele, cizme și șepci trase peste ochi, m-au îmbrâncit înăuntru. „Securitatea statului!” a zis unul, băgându-mi sub nas o legitimație. „Măinile sus și la perete!” „Ce se întâmplă?” am îngăimat. „Gura! La perete!” Doi dintre ei au urcat scările căutând ceva, poate nici nu știau bine ce caută. Le auzeam pașii tropăind sus și zgomotul sertarelor căzând pe parchet, apoi niște lovituri repetate în podea. „Cărțile, ce au cu cărțile mele?” dar n-am mai îndrăznit să spun. Cel care rămăsese cu mine îmi vârâse pistolul în coaste. Încercam să-mi imaginez cum arătau camerele mele de burlac bătrân și pedant. După foșgăiala de sus cred că toate erau cu susul în jos. Ce de timp îmi va trebui să le pun la loc... Dar ce caută?

DORU MUNTEANU

VINEREA NEAGRĂ

TRILOGIA:
ZILELE FIINȚEI

EDIȚIA A II-A
REVIZUITĂ ȘI ADĂUGITĂ

CAPITOLUL I

— **D**reptul internațional n-ajută la nimic, domnule Apolzan, îmi declară ultimativ avocatul Foica. Dreptatea e întotdeauna de partea celui mai tare. Istoria cu toate argumentele ei pălește în fața forței. Și-apoi ce rost are istoria când stai între baionete? Cui îi mai folosesc argumentele? Singura șansă de a te apăra e pumnul, forța. Permite-mi, domnule judecător, să-ți citez câteva rânduri din Valéry, acest genial poet, care vedea limpede inutilitatea istoriei. Căută la repezeală în uriașa servietă și scoase o hârtie. Ascultă, domnule Apolzan: „Istoria este produsul cel mai periculos pe care l-a elaborat chimia intelectualului. Însușirile sale sunt bine cunoscute. El produce visuri, îmbată popoarele, generează amintiri

false, le exagerează reflexele, întreține vechile răni, le tulbură odihna, le împinge spre delirul grandoarei sau spre acela al persecuției și face națiunile nemulțumite, superbe, insuportabile și vane. Istoria justifică ceea ce se vrea justificat. Ea nu învață nimic riguros, deoarece ea cuprinde totul și dă exemple despre toate.” Asta e, zise introducând hârtia în servietă. Istoria e un moft în fața forței. Pumnul, domnule judecător, pumnul e singura rezolvare într-un diferend.

Se întoarse ca o zvârlugă spre un client care îl aștepta pe holul ticsit de lume al tribunalului, scoțându-și larg pălăria, într-un gest voit ceremonios.

Regret că nu mai putem continua, dar clienții nu așteaptă. Am onoarea, domnule Apolzan și nu uita: forța e mama adevărului.

Un frison îmi străbătu trupul la auzul acestor cuvinte și o panică ciudată îmi invadează instinctele. Am coborât cu grijă treptele, privind fix la fiecare scară. O clipă am avut senzația că am să calc alături și am să cad. Aproape întotdeauna când cobor scările am impresia că puțin îmi lipsește să nu mă prăbușesc și mă apucă un soi de frică. Închid ochii abandonându-mă pentru o fracțiune de secundă întâmplării, dar renunț repede din cauza fricii care mă trezește la realitate. Nu mai privesc în jos, ci undeva în față, iar picioarele coboară instinctual și mecanic scările, atât de bine știute. Gata, am scăpat! dar undeva, într-un colț de suflet, aud schelălăiturile

VINEREA NEAGRĂ

propriei temeri pe care o port în mine, ca pe un animal parazit. Nu mi-a fost teamă în război, când moartea își lua zilnic tributul de carne, dar acum cuvintele lui Foica m-au speriat. Mi s-a făcut deodată frig, mâinile, picioarele, toate extremitățile le simt ca pe niște sloiuri. Ce e, Horațiule, îmi zic, ți-e frică de cuvinte? Da, îmi răspund, de nimic nu mi-e teamă mai mult decât de cuvintele care îi incită pe oameni, îi transformă în niște animale dornice de sânge. Și cuvintele astea „pumn”, „forță”, „putere” sunt instigatoare în fața unei mulțimi. Nu de cuvânt mi-e frică, ci de urmările lui. Și mi-e frică de oameni ca Foica, dar nu de ei ca niște indivizi guralivi, ci de ceea ce gândesc ei, ceea ce gândesc cu voce tare ridicând osanale „forței”. Și sunt tot mai mulți dinăștia, care nu au stat în tranșee, cărora nu le-a șuierat glonțul pe la ureche, dar care țipă în piață că vor puterea prin forță, prin pumn.

Doamne, cred că nu mă aude nimeni ce gândesc, deși dacă toate gândurile nerostite s-ar face auzite în lumea asta, ar fi un vacarm nebun.

Dar ce are Foica ăsta cu istoria? Și Valéry?... Franzezii au avut întotdeauna un cult pentru istorie, iar pentru noi istoria a fost o biblie. Doamne, se-ntâmplă ceva pe lumea asta, care nu-și mai încapă în piele, a dat răutatea peste margini și s-au strâns hienele la ospățul de moarte.

Afară e cald, nefiresc de cald pentru sfârșitul de august. De câteva săptămâni n-a mai căzut un strop de ploaie. Pământul e ars ca de un pârjol. Clădirile masive au înmagazinat atâta căldură, încât iradiază prin porii de tencuială dogoarea verii. Un soare orbitor și înalt inundă ca-ntr-o lumină de magneziu orașul frământat de miile de oameni. Pășesc alene pe bulevardul larg uitându-mă iscoditor la toți. Toată lumea se comportă normal, numai mie mi se pare că azi toate sunt fragile și ireale.

M-am trezit agitat și speriat dintr-un coșmar. Se făcea că eram la coasă cu frate-meu, la Apold. Suliți de lumină perforau înaltul cerului. Trăgeam vârtos și unul și altul, să nu ne prindă căldura. Iarba udă șuiera în gura tăișului de oțel, într-un cântec de jelanie. Palmele mi s-au bășicat, neînvățate cu munca și fiecare atingere cu lemnul mânerului lustruit de mâini bătătorite de țaran îmi arde pielea zdrelită și năclăită de sudoare. Înciudat mă năpustesc asupra ierbii cu furie de cal împiedicat la picioarele din față. Fierul arcuit lucește din gura tăioasă, pregătindu-se să taie din verdele crud. Încremenesc într-un sfert de mișcare. Un șarpe sâsâie ridicându-și capul teșit și limba-i ascuțită săgetează repetat lucirile metalice din buza coasei. Ne privim paralizați într-un joc al nervilor reci și încordați nepermis de mult. „Acum!” îmi comand decis într-o pornire războinică și criminală. Fierul mușcă repede, nervos, din

VINEREA NEAGRĂ

lujerul lunecos de carne ce se zbate în iarbă. Zvâcnirile iuți, bezmetice din ciotul de coadă al șarpelui împrăștie convulsiv jeturi subțiri de lichid negru. Iarba zvârcolită și îmbăloșată desenează un chip de om și capul ăla de șarpe e al fratelui meu. Doamne, cum e cu puțință? Ce-am făcut? Un tremur nervos îmi zgâlțâie trupul. Mi-e greață. Am ucis? Arunc coasa din mâini, îmi vine să urlu, să plâng, să strig... Doamne! Soarele mă izbește în creștet. Îl simt ca pe o greutate de foc ce-mi arde creierul. Genunchii mi se înmoaie nătângi. Am să cad peste el, peste sângele lui, îmi zic. Câmpia face valuri intrându-mi în ochii împăienjeniți. O lumină mă fulgeră insistent jucându-mi pe fața îngrozită. Soarele trecut dincoace de aburul dimineții se reflectă în tăișul lucios al coasei. La câțiva pași mai în față văd spinarea încovoiată a fratelui meu, care se mișcă regulat în hârșitul ierbii ce se rupe. La picioarele mele, șarpele ciopârțit mai zvâcnește încă. Mă desprind greu din loc. Picioarele îmi sunt de plumb și nu mă ascultă. Vreau să ajung la frate-meu, să-l iau în brațe, să-l pipăi și să mă bucur că este, că n-a murit. Iarba mi se încurcă în glezne, abia înaintez și el se tot depărtează, lunecând. Am senzația că n-o să-l ajung niciodată. De ce fug de mine? Ce i-am făcut? mă chinui înotând prin iarba mare și udă. Nu-l mai văd, a dispărut în scorbura copacului din poiana aceea extraordinar de liniștită, care se vede în față. Ce se întâmplă? Înaintez mult mai ușor, parcă plutesc. O

liniște de pace a pus stăpânire pe mine. Pasul mi-e ușor și moale, iar hainele mi-s albe. Sunt curat, Doamne, n-am nicio vină, privește-mă. O masă lungă de lemn, jiluită se întinde cât toată poiana. Un bătrân cu plete albe, în straie țărănești, albe și ele, stă în capul mesei. Mă așez vizavi de el, în capătul celălalt. Mă privește fix, fără să spună ceva. Abia îi deslușesc trăsăturile. E departe și masa e lungă, doar ochii îi văd, mari, nefiresc de mari și de o culoare nedefinită. Mă privește cu ochii ăia până mă dor orbitele, pe care le simt goale și reci. Îmi zice doar atât: „Spune!” și iar se uită la mine cu privirea care mă pătrunde până-n creier. Ce să spun? Simt că ar trebui să mă dezvinovățesc de ceva, dar de ce anume nu știu. Trag aer în piept, îmi iau inima în dinți, dar nu reușesc să scot vreun sunet. „Sunt vinovat”, mă trudesc să articulez, dar îmi aud doar vocea minții care strigă din răspuțeri, căci buzele mi s-au încleștat încăpățânate. Sunt mut, mă fulgeră un gând și fără să vreau duc mâna la gură, în spatele căreia cuvintele stau îngrămădite, ca pe un povârniș, gata să se prăvale.

Bătrânul se ridică ușor ca un fulg din jilțul lui de lemn greu. E înalt și prelung cât copacul. Pletele i se răsfiră de o adiere ușoară de vânt acoperindu-i fața și o abureală îi învăluie întreaga făptură. Ca un sfredel de fum se depărtează, alipindu-se de trunchiul gros al copacului, doar ochii i-au rămas mari ca două cercuri adânci și albe pironindu-mi privirea. Masa lungă

VINEREA NEAGRĂ

de lemn se pulverizează sub greutatea mâinilor mele și praful ăla fin mă acoperă, prăvălindu-se peste mine. Îmi intră în ochi, în gură, în nări, îmi usucă gâtul, ce se îneca bolborosind după aer. O tuse nervoasă îmi zguduie trupul și mă trezesc transpirat și îngrozit.

Sunt marcat vizibil de coșmar, nu mă pot desprinde din atmosfera halucinantă a visului, deși visul ăsta, aproape la fel, se repetă de câte ori mi se întâmplă lucruri neobișnuite și extraordinare. Nu sunt superstițios și nu cred în vise și semne, dar întotdeauna, în fața unor momente deosebite și cruciale pentru viața mea, devin hipersensibil, de o sensibilitate animalică, toată ființa mea adulmecând inconștient punctele de referință ale locului geometric pe care îl ocup. Ceva în mine, pe care nu-l definesc și nu-l pot explica, mă avertizează ca un seismograf intuind și previzionând întâmplările hazardului. Este reflexul meu de apărare, pe care nu-l sesizez decât după producerea evenimentului, decantând în ceasul de răgaz faptele ce l-au precedat. Visul ăsta ciudat, care prima dată mă năucise debusolându-mă pentru toată ziua, a devenit o obișnuință, deși întotdeauna anunța lucruri ieșite din comun care mi se întâmplau mie, cunoscuților sau undeva, aiurea în lume. Cu atât mai puțin l-am băgat în seamă, încercând să scap de el odată cu dușul de dimineață. Azi însă n-am reușit să ies definitiv din el. În baie, în timp ce mă spălăm pe dinți, periuța mi se rupe în gură. Zeci de fire de păr mi se în-

curcă în limbă, printre dinți, provocându-mi sufocare și greață. Aproape vomitând reușesc să scap de perii scurți care-mi năpădesc cerul gurii și am aceeași senzație din visul de dinainte, când mă sufocam. Trebuie să se întâmple ceva, mi-am zis, prea multe coincidențe bizare. Toate astea mi-au dat o stare de neliniște, de surescitare nervoasă.

Mă uit circumspect la oameni, acuzându-i de inconștiență și insensibilitate. Mi-e ciudă pe relativitatea existenței pe care o trăim, pe fragilitatea noastră, a ordinii pe care ne-am stabilit-o. Mă revoltă imposibilitatea noastră de a lupta cu hazardul, care ne pândește momentele de slăbiciune și dintr-un capriciu poate schimba totul. Ar trebui să fim mai atenți la tot ce e în preajma noastră, să nu mai credem orbește în soarele ăsta, în vara asta caldă și nefirească, în garanțiile și propunerile pe care și le asumă față de noi unii și alții. Niciodată nu m-am îndoit mai mult ca azi de relativitatea și fragilitatea noastră, a tuturor lucrurilor noastre. Ba, mai mult, mi se pare că ordinea e periclitată, atâta timp cât oameni ca Foica cred în pumni și forță, atât vreme cât unora ca el li s-au injectat ochii de mirajul puterii prin forță, ridiculizând și luând în răspăr ceea ce alții și noi am clădit cu propria ființă și i-am zis istorie, ca ea să fie răbojul și memoria noastră, existența cu toate bunele și relele noastre.

DORU MUNTEANU

DUMINICA MARE

TRILOGIA:
ZILELE FIINȚEI

EDIȚIA A II-A
REVIZUITĂ ȘI ADĂUGITĂ

PARTEA ÎNTÂI

— **N**e streleait! Ne streleait, mi sârbiki! țipă cu glasul spart de groază caporalul sârb Maketa.

Pe marginea tranșeei se oprise un soldat rus, mățăhălos, ridicând amenințător deasupra capului o grenadă.

Priveam în sus, îngrămădiți în fundul gropii la mâna rusului care încremenise în aer. În jurul centurii i se bălăngăneau leneșe câteva grenade. Apoi, ca-ntr-o oglindă de bălci, când îți schimonosești fața lățind-o pe toată întinderea ei, rusul începu să râdă cu toată gura. Își dezvelise toți dinții sănătoși, iar omușorul îi gălgâia în râsul zgomotos coborât în gâttelejul lui gros din cine știe ce stepă calmuică. Se șterse cu mâneca mantalei peste

gură, se scărpină cu grenada în barba încâlcită, ce mai păstra niște resturi de semințe de floarea soarelui și ne comandă scurt:

— Nazat! și scuipă vartos într-o parte.

Ne-am cățărât pe pământul uscat al parapetului, lăsându-ne armele, ca nu cumva „celovecul” să se răzgândească. Buluciți în spatele rusului, așa cum ne poruncise, o pornirăm spre spre tranșeele rusești, mânați din spate de câteva sute de austrieci care depuseseră armele ceva mai înainte. Treceam cu mare greutate pe sub caprele cu sârmă ghimpată ale apărării noastre, care niciodată nu mi s-au părut mai fragile ca azi. Mantaua mi se agață într-o sârmă răzleață și mă aleg cu o zgârietură zdravănă pe spate, grație unor austrieci care nu-și dau rând în a ajunge cât mai repede la ruși. Mai avem vreo șapte-opt sute de metri până la tranșeea rusească și drumul mi se pare anevoios. Era prima noastră înaintare spre soldații lui Brusilov și chiar fără să ne oprească nimeni, alergând la voia întâmplării, era greu de ajuns. Printre vaiete nătânge, călcând peste oameni care nu se înduplecau să moară, schilodindu-ne în gropile grenadelor și obuzelor ne asemuiam cu ciurda vacilor ce se întorcea seara de la pășune, mânată cu pocnete din pleaznă de bici de feciorașii dornici de hodină.

Eram pe pământul nimănu, acolo unde altădată doar gloanțele umblau slobode mușcând cu gură de foc văzduhul. Țiuiam și șfichiuiam și acum, dar cine le mai

DUMINICA MARE

băga în seamă. Deodată, o pălălaie mare de foc înflo-rește în fața ochilor și-o spuză de colb se ridică și mă izbește peste față. Am simțit pământul tare și uscat care-mi lovise glezna.

— Dom' locotenent, îi bai! l-am auzit pe soldatul Petrovici, bănățeanul fercheș, singurul om pe care-l pedepsisem vreodată în armată. L-am găsit într-o noapte dormind în tranșee cu capul rezemat în pușcă, de parcă ostenise păzind oile și moțând în bătă. N-aveam puterea să-i răspund și m-am lăsat târât de el și de caporalul sârb, care înjura ceva pe limba lui, trimițându-și dumnezeii unde și-a-nțarcat dracul iapa. Nu știu cum am ajuns până în tranșeea rușilor, dar m-a trezit de-a binelea un junghi ce-mi străbătu fluierul piciorului.

— Îi mai bine, dom' locotenent?

— Mai bine, i-am zis cu jumătate de gură și mi-am adus și eu aminte de câțiva sfinți pe care i-am mestecat repede ca pe o foaie de tutun. Aplecați de spate, ca atunci când orbecăi în gârliciul pivniței să nu-ți lovești capul de tavan, înaintam prin șanțul rușilor. Din când în când ne opream nu știu de ce și chiar dac-am fi știut tot aia era. Ne-a oprit un soldat să-i plătim tribut pentru venirea noastră, c-așa se vede că era obiceiul pe la ei. Fiecare dădea rusului câte ceva, iar el surâdea sau clătina din cap a nemulțumire. Mă gândeam că nu prea aveam ce să-i dau. Ochelarii pe care-i purtam la citit și la scris îi spărsesem deunăzi, inel ori verighetă

n-aveam, tabachera i-o dădusem fratelui la despărțire. Stăteam în fața lui prostit și mă scotoceam în buzunare scoțând ca la poliție tot ce aveam. Nimicuri fără importanță și fără tentație. Îmi amintii că săraca buna, bisericoadă femeie, cu frica lui Dumnezeu, mă înzestrăse cu o carte de rugăciuni din care să citesc când oi fi la greu. I-o întinsei cu sfiala celui care se așteaptă la un refuz, dar rusul o înșfăcă într-o clipă, o răsfoi, își făcu semnul crucii și zise cucernic un „spasiba”, care mă învrednici să cred că o nimerisem.

Am ieșit din tranșee dezmorțindu-ne șalele, târșindu-ne picioarele prin colbul drumului. Se vedea un sat, cam așa ca pe la noi, cu turla bisericii ce răsărea peste case, cu cimitirul împrejur, sau „progadie”, cum îi zic femeile mai bătrâne.

Eram în capul satului, iar la două mese lungi de lemn se scriau prizonierii. Am ajuns în fața unui soldat între două vârste, cred că era basarabean, căci știa destul de bine românește, care-și muia tacticos chimicul în gură, mișcându-și buzele în timp ce scria.

— Numele?

— Horațiu, Horațiu Apolzan.

— Gradul?

— Locotenent. Pasămite, nu mai rămăsese niciun însemn din tresele ce le aveam pe umăr. Când să le fi pierdut?

— Vârsta?

DUMINICA MARE

— 22, și mi-am adus aminte că de fapt încă nu-i împlinisem, dar cred că pentru el asta nu avea nicio importanță. Îmi făcu semn să trec mai departe și-i auzii vocea românească care mă făcu să cred pentru o clipă că eram în altă parte. „Altu’ la rând!” După vreo două ceasuri bune se termină cu scrisul. Ni s-au comandat zece minute de voie sau de nevoi omenești. Mi-am aprins un muc de țigară pus la păstrare în buzunarul de la piept al tunicii și mă uitam la vânzoleala de trupe și civili ce se înghesuiau să ne vadă. Treceau înspre front trupe rusești, soldați bălai cu părul ieșit de sub căciulă, cu fețele îngrijorate de lupta ce se ducea la câțiva kilometri. Veniseră din sat niște copii și niște babe cu năframele legate sub bărbie, care ne priveau cu mâna la gură, cu acea smerenie a omului de la țară care nu îndrăznește mai mult. Clătinau din cap și mormăiau ceva ce aducea cu „boje, boje!” Își făceau semnul crucii, își legau mai strâns năframa sub bărbie sau își ștergeau cu un colț lacrima sărată ce sta să cadă pe fața arsă de soare. Copiii, mai curajoși, veneau mai aproape și se zgâiau la noi cu o impertinență ce te făcea să întorci capul. Poate se întrebau în sinea lor ce-aveam cu ei, de-am venit să ne batem, poate îi impresionau uniformele cu pantaloni roșii ai ofițerilor unguri husari sau cine știe ce gând le mai trecea prin mintea lor slobodă, în care războiul era ceva de neînțeles. De altfel, nici noi nu prea știam ce căutăm în acest război, care nici măcar nu era al nostru. Eram

vreo trei sute de ofițeri și soldați: români, unguri, cehi, slovaci, sârbi, croați, austrieci, ruteni, polonezi, poate și nemți și poate or mai fi fost și alții: sași, șvabi, evrei, pe toți nu-i puteam cunoaște, căci ne-am nimerit laolaltă, fără să vrem, fără să știm măcar din ce companii făcuserăm parte.

Ne-am încolonat și am plecat trecând prin sat, uitându-ne la case, la oameni, la cazacii care stăteau în fiecare poartă și mi se părea că totul e ca la noi. Casele văcăluite în alb, cu flori la ferestre, cu bancă la poartă, cu ulița mare, și încercam să ghicesc că pe mâna stângă, peste vreo sută de metri, trebuie să fie primăria și biserica și școala, că peste drum trebuie să fie crâșma și „cooperativa”, că trebuie să ajungem la moară și-apoi să trecem podul, iar sub pod femeile cu fustele suflecate, la ora asta, trebuie să bată cânepa, iar dincolo de pod, de unde se aud zgomotele e fierăria și gândurile au început să se întoarcă acasă, mânate din spate de nostalgia străinului pe alte meleaguri.